

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

VARMENNUSTOIMINNAN POLITIIKKA JA
PERIAATTEET

8.1.2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Sisällys

1.	Johdanto.....	2
2.	Varmennustoiminta Jyväskylän yliopistossa	3
2.1	Varmennustoiminnan vastuut.....	5
3.	Laadunhallinta	7
3.1	Laadunhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa.....	7
3.2	Laadunhallinnan periaatteet ja osa-alueet.....	7
3.3	Laadunhallinnan vastuut.....	9
4.	Riskienhallinta	10
4.1	Riskienhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa	10
4.2	Riskienhallinnan periaatteet	10
4.3	Riskienhallinnan vastuut	14
5.	Turvallisuuden hallinta.....	15
5.1	Turvallisuudenhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa	15
5.2	Turvallisuuden periaatteet ja osa-alueet.....	15
5.3	Turvallisuudenhallinnan vastuut.....	20
6.	Sisäinen tarkastus	21
6.1	Sisäisen tarkastuksen rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa.....	21
6.2	Sisäisen tarkastuksen periaatteet.....	21
6.3	Sisäisen tarkastuksen vastuut.....	23

1. JOHDANTO

Varmennustoiminnan politiikka ja periaatteet on yliopiston hallituksen hyväksymä kuvaus varmennustoimintaan liittyvistä toimintaperiaatteista sekä vastuista.

Varmennustoiminnalla tarkoitetaan yliopiston toiminnan ja sen suunnittelun laadun, turvallisuuden, vaatimustenmukaisuuden ja tuloksellisuuden varmistamista. Varmennustoiminnan käsitettä käytetään kattokäsitteenä, joka nivoo riskienhallinnan, laadunhallinnan, turvallisuuden, tietosuojan ja tietoturvallisuuden sekä sisäisen tarkastuksen saman kokonaisuuden ympärille. Kutakin osa-aluetta ohjaa kansainväliset standardit, normit tai toimintaperiaatteet, joita on hyödynnetty Jyväskylän yliopiston varmennustoiminnan politiikkaa ja periaatteita määrittäessä.

Varmennustoiminta tukee yliopiston strategista ja operatiivista johtamista. Se auttaa yliopistoa saavuttamaan tavoitteitaan, toimimaan turvallisesti, vastuullisesti ja eettisesti sekä mahdollistaa yliopistoon kohdentuvien riskien hallitsemisen. Varmennustoiminnalla huolehditaan lisäksi sisäisen valvonnan toimivuudesta sekä toiminnan oikeellisuudesta.

Yliopiston toimintakulttuurin perustana olevat arvot: avoimuus, luottamus, laatu ja eettisyys korostuvat myös varmennustoiminnassa.

Varmennustoiminta koskee Jyväskylän yliopistoa ja sen alaisia yksiköitä (tiedekunnat, erillislaitokset, laitokset ja yliopistopalvelut). Varmennustoiminta liittyy yliopisto-, yksikkö- ja yksilötason toimintaan.

2. VARMENNUSTOIMINTA JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOSSA

Varmennustoiminnalla varmistetaan yliopiston toiminnan ja sen suunnittelun laadukkuus, turvallisuus, vaatimustenmukaisuus ja tuloksellisuus.

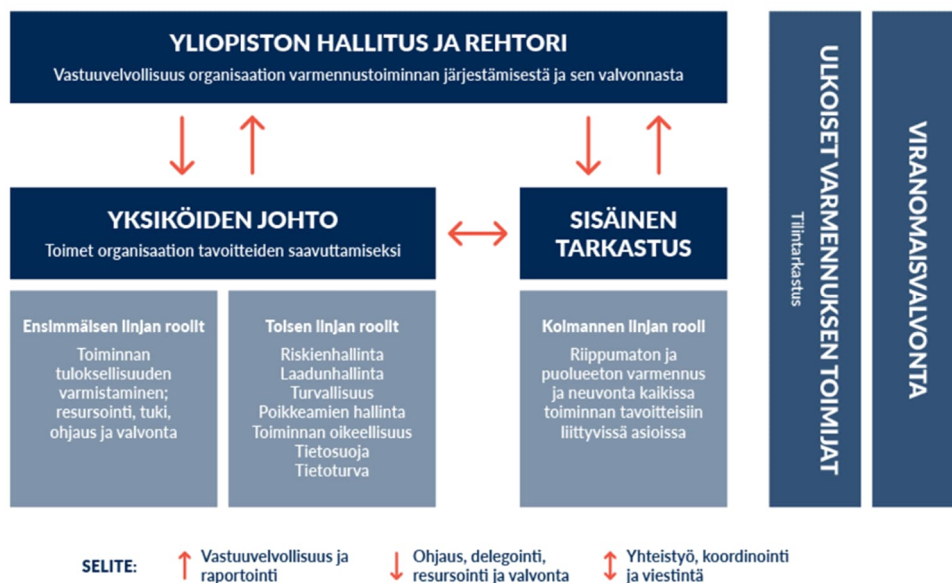
Varmennustoiminnan politiikka ja periaatteet -asiakirja kattaa varmennustoiminnan osalta seuraavat näkökulmat:

- riskienhallinta
- laadunhallinta
- turvallisuuden hallinta
- sisäinen tarkastus

Asiakirja määrittelee yllä mainituista näkökulmista tavoitteet, periaatteet ja vastuut. Asiakirjaa täydentävät yliopiston toimintakäsikirja sekä tarkemmat ohjeistukset riskienhallintaa, turvallisuutta, työsuojelua ja laadunhallintaa koskien.

Varmennustoiminta on keskeinen osa yliopiston johtamista ja toiminnan ohjausta.

Varmennustoiminnan toimintamalli (kuva 1) havainnollistaa oleellisia rooleja ja vastuita.

Kuva 1 Varmennustoiminnan kolme linjaa

Yliopiston hallitus ja rehtori vastaavat varmennustoiminnan kokonaisuudesta ja määrittelevät siihen liittyvät keskeiset tavoitteet, periaatteet ja toimintamallit. Yliopiston rehtori valvoo näiden toteutumista.

Operatiivisen johdon toteuttama tuki, resursointi, ohjaus ja valvonta edustavat ensimmäistä linjaa. Ensimmäisen linjan toimenpiteet voivat liittyä linjaorganisaatiossa yksikköön tai yliopistoa läpileikkaavina toimintoina matriisimaisesti. Yksiköllä tarkoitetaan tiedekuntaa, laitosta, erillislaitosta ja yliopistopalveluita. Käytännössä tiedekunnan dekaani, laitosjohtaja, erillislaitoksen

johtaja sekä talous- ja palvelujohtaja johtavat ja ohjaavat toimintaa sekä resurssien käyttöä oman yksikkönsä osalta yliopiston tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksiköiden johto ylläpitää jatkuvaa vuoropuhelua yliopiston ylimmän johdon (rehtori, vararehtorit) kanssa ja raportoi organisaation tavoitteisiin liittyvistä suunnitelluista, toteutuneista ja odotetuista tuloksista sekä riskeistä ja mahdollisista poikkeamista.

Ensimmäisen linjan periaatteisiin kuuluu riskiperusteinen päätöksenteko. Se tarkoittaa tehtävien päätösten osalta harkintaa ja analyysia, jossa otetaan huomioon epävarmuuksien mahdolliset vaikutukset. Oleellista on hyvä lähiesihenkilötyö, ohjaus, neuvonta ja tuki sekä esihenkilöiden ja johdon toteuttama valvonta.

Toiseen linjaan sijoittuvat johdon toteuttamat erilaiset riskien, toiminnan oikeellisuuden ja lainmukaisuuden varmistamisen toimenpiteet. Asiantuntijat tukevat varmennustoimintaa ohjeistamalla, neuvomalla sekä tukemalla yliopistoyhteisön osaamisen kehittymistä. Nämä toimet varmistavat ensimmäisen linjan tuen, ohjauksen ja valvonnan toteutumista. Esimerkkejä toisen linjan toiminnoista ovat kokonaisvaltainen laadun- ja riskienhallinta, turvallisuuden hallinta, tietoturvallisuus ja työsuojelu. Myös hyvä talouden hallinta ja kontrollointi ovat osa toisen linjan toimenpiteitä. Kukin yksikkö siis hallitsee riskejänsä, huolehtii turvallisuudestaan sekä toimintansa laadusta ja edistää jatkuvaa laadun parantamista. Operatiivisella johdolla on velvollisuus puuttua mahdollisiin poikkeamiin ja ohjata toimintaa yliopiston yhteisten periaatteiden mukaiseksi. Yksikön johto luo ja ylläpitää asianmukaiset rakenteet ja prosessit toimintaa ja riskien hallintaa varten, ja varmistaa oikeudellisten, lainsäädännöllisten ja eettisten odotusten noudattamisen.

Kolmanteen linjaan kuuluu sisäinen tarkastus. Sisäinen tarkastus välittää hallitukselle ja yliopiston ylimmälle johdolle riippumatonta ja objektiivista tietoa riskiperusteisesti valituilta alueilta sekä antaa suosituksia ja neuvoja tarkastuksessa havaittujen puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi sekä hallinnon ja riskienhallinnan riittävydestä ja tehokkuudesta. Hallitus ja rehtori ovat linjojen ensisijaiset omistajat.

Kolmen yliopiston sisäisen linjan lisäksi yliopiston toimintaa varmennetaan ulkoisesti. Ulkoinen varmennus on lakisäateistä, ja se voi sisältää myös viranomaisen toteuttamia tarkastus- ja auditoitointitoimenpiteitä. Tyypillisimmillään ulkoinen varmennus on ulkoista tilin- ja toiminnan tarkastusta.

Yksilöiden roolien lisäksi yliopiston varmennustoimintaa tuetaan ja koordinoidaan yhteisöllisissä ryhmissä. Yksiköiden omien johtoryhmien lisäksi koko yliopistoa käsitteleviä ryhmiä ovat yliopiston johtoryhmä ja laaja johtoryhmä, riskienhallintaryhmä, laadunohjausryhmä sekä riskienhallinnan ja turvallisuuden operatiivinen koordinaatioryhmä ja työsuojelutoimikunta.

Varmennustoiminnan vuosisuunnittelua koordinoidaan yhteistyössä rehtorin, laadunohjaus- ja riskienhallintaryhmän puheenjohtajien sekä palveluiden johdon kanssa.

Varmennustoiminnan keskeiset toimijat raportoivat yliopiston hallitukselle ja rehtorille.

Varmennustoiminta on osa yliopiston operatiivisen johdon sekä koko henkilöstön päivittäistä toimintaa. Varmennustoiminnan avulla voidaan saada kohtuullinen varmuus tavoitteiden saa-

vuttamisesta, voimavarojen tuloksellisesta käytöstä, lakien ja sääntöjen mukaisuudesta, toiminnan eettisyydestä sekä yliopiston omaisuuden turvaamisesta. Varmennustoiminta pohjautuu koko yliopistoyhteisön yhteistyöhön ja on osa hyvää hallintoa.

Avoimuudella, vuorovaikutuksella, aktiivisella johtamisella ja ennakoinnilla on varmennustoiminnan toteutumisessa ratkaiseva rooli.

2.1 Varmennustoiminnan vastuut

Tässä kappaleessa kuvataan kootusti varmennustoiminnan vastuut ylätasolla. Vastuita on kukin osa-aluetta koskevassa luvussa tässä dokumentissa sekä muissa tarkentavissa ohjeissa.

Hallitus

Jyväskylän yliopiston hallituksen tehtävänä yliopistolain 14 §:n mukaisesti on päättää yliopiston toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista.

Hallitus hyväksyy varmennustoiminnan politiikan. Hallitus seuraa merkittävimpiä riskejä ja niiden kehitystä osana strategian toteutumisen seurantaa. Hallitus ottaa riskit huomioon tehdessään strategisia päätöksiä. Hallitus määrittelee yliopiston toimintakertomukseen sisällytettävän kuvauksen yliopistotasoisista riskeistä.

Hallitus ohjaa riippumattoman, puolueettoman ja pätevän sisäisen tarkastuksen toiminnon toteutumista vahvistamalla vuosittaiset sisäisen tarkastuksen toimintasuunnitelmat.

Rehtori

Rehtori johtaa yliopiston varmennustoimintaa ja vastaa sen suunnitelmallisuudesta, kattavuudesta ja resurssoinnista yliopistotasolla. Rehtori huolehtii siitä, että yliopistolla on tehokasta ja toimivaa hallintoa varten olemassa asianmukaiset prosessit.

Rehtori seuraa varmennustoiminnan toteutumista ja tehokkuutta sekä raportoi merkittävistä havainnoista ja poikkeamista yliopiston hallitukselle.

Rehtori vastaa yliopiston riskien- ja laadunhallinnasta, sekä asettaa riskien- ja laadunohjausryhmät ja määrittelee niiden tehtävät sekä asettaa työsuojelutoimikunnan.

Vararehtorit

Vararehtorit vastaavat oman alueensa yliopistotasoisien merkittävien riskien hallinnasta sekä laadunvarmistuksesta ja -parantamisesta. Vararehtorit johtavat alueensa varmennustoimintaa ja raportoivat merkittävistä riskeistä, muutoksista sekä poikkeamista rehtorille.

Dekaanit ja erillislaitosten johtajat

Dekaanit ja erillislaitosten johtajat johtavat yksikkönsä varmennustoimintaa ja raportoivat merkittävistä riskeistä, muutoksista sekä poikkeamista rehtorille. Dekaanit ja erillislaitosten johtajat vastaavat omissa tiedekunnissaan tai erillislaitoksissaan varmennustoimintaan tarvittavien resurssien kohdentamisesta. Lisäksi he vastaavat riskien-, laadun- ja turvallisuudenhallinnan säännöllisestä raportoinnista osana yliopiston toiminnan ohjausta.

Talous- ja palvelujohtaja

Talous- ja palvelujohtaja huolehtii yliopistotasoisesta varmennustoimintaan tarvittavien resurssien kohdentamisesta. Talous- ja palvelujohtaja johtaa yliopistopalveluiden varmennustoimintaa ja raportoi merkittävistä riskeistä, muutoksista sekä poikkeamista rehtorille. Lisäksi hän vastaa riskien-, laadun- ja turvallisuudenhallinnan säännöllisestä raportoinnista osana yliopiston toiminnan ohjausta.

Vastuualuejohtajat (yliopistopalvelut)

Yliopistopalveluiden vastuualuejohtajat tukevat omalla toiminnallaan rehtoria ja yliopistoyhteisöä varmennustoiminnan tavoitteiden saavuttamisessa. Vastuualuejohtajat huolehtivat varmennustoiminnan toteutumisesta ja tarvittavista resursseista omalla vastuualueellaan. Vastuualuejohtajat raportoivat merkittävistä riskeistä, muutoksista ja poikkeamista talous- ja palvelujohtajalle.

Vastuualuejohtajat vastaavat oman alueensa toiminnan laadusta ja sen kehittämisestä yliopiston johtamisjärjestelmän ja delegoitujen vastuiden mukaisesti.

3. LAADUNHALLINTA

3.1 Laadunhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa

Laadunhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja ja prosesseja, joiden avulla yliopisto suunnittelee, toteuttaa, ylläpitää, seuraa ja arvioi sekä kehittää toimintaansa ja sen laatua.

Laadunhallinta on kiinteä osa strategista ja operatiivista johtamista ja toiminnan ohjausta. Laadunhallinta on osa kaikkea yliopiston toimintaa ja tukee yliopiston perustehtäviä. Hyvän laadunhallinnan kautta vahvistetaan jatkuvaan laadun parantamiseen tähtävää toimintakulttuuria.

Toimivan laadunhallinnan kokonaisuuden tavoitteena on

- turvata toiminnan yhdenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus jaettujen ja avoimien toimintatapojen, toimintamallien ja vastuiden kautta
- parantaa yliopiston kykyä saavuttaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, seurata tavoitteiden toteutumista, puuttua poikkeamiin sekä tukea toiminnan kehittämistä
- luoda avointen palautekäytäntöjen avulla keinot sille, että kaikilla organisaation jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi
- varmistaa, että organisaatiossa on sovitut vastuut ja menettelyt yhteisesti sovittujen asioiden toteuttamiseen ja muutosten vaikutusten seurantaan
- tukea johtamista tuottamalla tietoa päätöksenteon tueksi laadunhallinnan keinoin
- tukea avoimuuteen ja dialogisuuteen perustuvan toimintakulttuurin rakentumista
- edistää toiminnan suunnitelmallisuutta ja järjestelmällisyyttä

3.2 Laadunhallinnan periaatteet ja osa-alueet

Yliopiston laatutyö kattaa yliopiston perustehtävät tutkimuksen ja koulutuksen, niihin perustuvan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen sekä ydintehtäviä tukevat palvelut. Jyväskylän yliopistossa laadukas toiminta merkitsee yhteisesti määriteltyjen tavoitteiden toteutumiseen tähtävää, tarkoituksenmukaista sekä vaatimukset täyttävää toimintaa.

Laatujärjestelmä on yliopiston johtamisjärjestelmän ohjaama laadukasta toimintaa tukevien toimintojen kokonaisuus. Laatujärjestelmän perustana ovat tarkoituksenmukainen organisaatio, johtaminen ja päätöksenteko.

Kuva 2 Laadunhallinnan kokonaisuus

Jyväskylän yliopiston laadunhallinnan kokonaisuudella tarkoitetaan laadunhallinnan organisoinnista, vastuunjaosta, vakiintuneista toimintatavoista ja resursseista muodostuvaa systemaattista kokonaisuutta.

Laatujärjestelmän tarkoituksena on tukea laadun suunnittelua, laadun varmistusta sekä laadun kehittämistä.

Laadun suunnittelu ja ohjaus

Laadun suunnittelua on muun muassa toimintaa ohjaavien systemaattisten toimintamallien, prosessien, menettelytapojen ja periaatteiden määrittely. Laadun suunnittelu ja ohjaus keskittyy laatutavoitteiden asettamiseen sekä laatutavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien toiminnallisten prosessien ja niiden voimavarojen määrittämiseen.

Laadunvarmistus

Laadunvarmistus on käytännön laatutyötä. Laadunvarmistus perustuu yhteisesti sovittuihin laatutyön menettelytapoihin ja vastuunjakoon.

Yliopiston keskeinen laadunvarmistuksen menettelytapa on arviointi. Arviointimenettelyinä käytetään sisäisiä auditointeja ja itsearviointeja sekä asiantuntijoiden tai asiantuntijaryhmien tekemiä ulkoisia arviointeja. Arviointiohjelman mukaiset arvioinnit voivat kohdistuvat yliopiston ydintoimintaan, ydintoimintaa tukeviin palveluihin sekä erilaisiin teemakokonaisuuksiin. Yliopiston laatujärjestelmän toimivuus auditoidaan kuuden vuoden välein.

Palautekyselyt ovat kiinteä osa yliopiston laatujärjestelmää. Yliopistossa palautetta kerätään opiskelijoilta, henkilökunnalta sekä ulkoisilta sidosryhmiltä ja palautetta hyödynnetään toiminnan, prosessien ja palveluiden kehittämisessä.

Laadunvarmistus on myös poikkeamien seuranta ja hallintaa. Poikkeamien hallinta kytkeytyy yliopiston riskienhallintaan ja auttaa varmistamaan yliopiston toiminnan jatkuvuuden.

Laadun kehittäminen

Laadun parantaminen tarkoittaa toimintatapojen systemaattista yhtenäistämistä ja kehittämistä. Laadunhallinnan keskeinen toimintatapa on tietoon, palautteeseen ja arviointeihin perustuva jatkuva ja ennakoiva toiminnan kehittäminen.

3.3 Laadunhallinnan vastuut

Koko yliopistoyhteisö osallistuu toiminnan laadun jatkuvaan kehittämiseen luontevana osana työtään ja toimintaansa.

Laatujärjestelmän vastuunjako noudattaa yliopiston johtamisen vastuunjako integroituen saumattomasti normaaleihin johtamismenettelyihin luvussa kaksi kuvatun varmennustoiminnan ensimmäisen ja toisen linjan mukaisesti.

Yliopiston hallitus vastaa koko yliopiston laatuperiaatteista ja -linjauksista. Yliopiston johto vastaa toiminnan ja tulosten kokonaislaadusta. Rehtori vastaa yliopiston laadunhallinnasta, nimeää laadunohjausryhmän ja määrittelee sen tehtävät sekä määrittelee laadunhallinnan koordinaation ja asiantuntijatuen sijoittumisen organisaatorakenteessa.

Tiedekuntien dekaanit ja erillisten laitosten johtajat sekä yliopistopalveluiden vastuualuejohtajat vastaavat omien yksikköjensä toiminnan ja tulosten laadusta.

Jokainen yliopistolainen vastaa oman työnsä ja toimintansa laadusta ja kehittämisestä. Lisäksi tiedekuntaneuvostot sekä koulutus- ja tiedeneuvosto vastaavat osaltaan toiminnan laadusta ja sen kehittämisestä yliopiston johtosäännön ja delegoitujen vastuiden mukaisesti.

4. RISKIENHALLINTA

4.1 Riskienhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa

Jyväskylän yliopiston toimintaympäristö muuttuu nopeasti ja samoin yliopistoa kohtaavat uhkat ja mahdollisuudet lisääntyvät. Sekä ulkoiset että sisäiset tekijät voivat vaarantaa yliopiston tavoitteiden saavuttamisen. Riskienhallinta on tärkeä toiminnan menestystekijä, ja pelkästään omaan toimintaan liittyvien riskien tarkastelu ei riitä, vaan riskienhallinnan näkökulmaa on tarpeen laajentaa myös yliopiston oman toiminnan ulkopuolelle. Rahoittajat sekä eri yhteistyökumppanit ovat jatkuvasti kiinnostuneempia siitä, kuinka vastuullisesti, kestävästi tai turvallisesti yliopisto toimii. Uskottava ja luottamusta herättävä riskienhallinta on yhä useamman yhteistyökumppanin taholta edellytys yhteistyösuhteiden syntymiselle.

Riskienhallinnan päämääränä on hallita yliopiston kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä. Riskienhallinnalla varmistetaan päätettyjen toiminnallisten ja strategisten tavoitteiden saavuttaminen, lakisääteisten vaatimusten sekä toimielinten ja johdon päätösten noudattaminen ja toteutuminen. Lisäksi riskienhallinta tukee omaisuuden sekä voimavarojen turvaamisessa. Riskienhallinta perustuu tietoon perustuvalla päätöksenteolla ja se on osa yleistä johtamis- ja hallintojärjestelmää. Riskien näkökulma on sisällytetty yliopiston prosesseihin ja päätöksentekoon. Riskienhallinta on osa yliopiston jatkuvaa ja toistuvaa toimintaa, joka integroituu kaikkiin yliopiston suunnittelu- ja toimintaprosesseihin.

Riskienhallinnan tavoitteet ovat:

- varmistaa Jyväskylän yliopiston strategian ja tavoitteiden toteutumista sekä toimintaedellytysten ja toiminnan jatkuvuutta
- Jyväskylän yliopistolle merkityksellisten arvojen säilyttäminen ja lisääminen
- varmistaa talouden ja toiminnan laillisuus, tuloksellisuus ja hyvä hallintotapa
- varmistaa yliopistolle hyvät toimintaedellytykset eri yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välisessä kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailuympäristössä
- tukea osaltaan laadunhallinnan vaatimusten toteutumista
- tukea Jyväskylän yliopistoa koskevien lainsäädännöllisten ja kansainvälisten normien vaatimusten mukaisuudessa
- parantaa Jyväskylän yliopiston ketteryyttä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja uhkien minimoimiseksi, poistamiseksi tai lieventämiseksi
- parantaa onnettomuuksien ja menetysten ehkäisyä ja vahinkotilanteiden hallintaa
- varmistaa henkilöstön, opiskelijoiden, yliopiston omaisuuden ja ympäristön turvallisuus
- lisätä sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien luottamusta yliopistoa kohtaan.

4.2 Riskienhallinnan periaatteet

Jyväskylän yliopiston riskienhallintamalli ja riskienhallinnan käytänteet on laadittu SFS-ISO 31000:2018 - standardin sekä muiden yleisten riskienhallintaan liittyvien viitekehysten pohjalta.

ISO 31000 -standardi on yleinen riskienhallinnan viitekehys, joka auttaa organisaatiota tunnistamaan, arvioimaan ja käsittelemään riskien vaikutuksia organisaation tavoitteiden saavuttamiseen.

Standardin mukaan riskienhallinta on:

- kiinteä osa organisaation kaikkia toimintoja, prosesseja, rakennetta, strategiaa ja tavoitteita.
- organisaatiossa on käytössä toimintamalli, jossa on määritelty vastuut ja valtuudet sekä varmistettu, että riskienhallintaan sitoutuu koko henkilöstö.

Riskienhallinnan periaatteena on:

- varmistaa, että yliopiston riskienhallinta kattaa kaikki olennaiset riskialueet ja että kokonaiskuva yliopiston riskeistä on oikea ja ajantasainen.
- varmistaa olennaisen riskitiedon analysointi ja jakaminen mm. yhteisten toimintojen ja toimialojen välillä sekä riskienhallintatoimenpiteiden edistyminen yli yliopiston organisaatorajojen.

Riskienhallinta sisältyy osaksi yliopiston kaikkia toimintoja ja kattaa myös vuorovaikutuksen yliopiston eri sidosryhmien kanssa. Yliopiston riskienhallinnassa tulee ottaa huomioon sen sisäinen ja ulkoinen toimintaympäristö sekä huomioida ihmisten käyttäytymiseen liittyvät inhimilliset ja kulttuuriset tekijät sekä muutokset toimintaympäristössä.

Riskienhallinta on ennakoivaa, jatkuvaa, järjestelmällistä ja kokonaisvaltaista toimintaa, joka toimii osana yliopiston johtamisjärjestelmää, toiminnan ohjausta ja prosesseja. Riskienhallinnassa pyritään järjestelmälliseen, jäseneltyyn ja oikea-aikaiseen lähestymistapaan käyttämällä parhaita käytettävissä olevia tietolähteitä. Jyväskylän yliopiston kokonaisvaltainen lähestymistapa korostaa riskien ennakointia, avoimuutta ja ennakoivaa toimintaa riskien hallitsemiseksi. Riskienhallintaa tukee digitaalinen järjestelmä, mikä mahdollistaa yhtenäisen tilannekuvan muodostamisen sekä tiedon jakamisen eri toimijoiden välillä.

Jyväskylän yliopiston riskit jakaantuvat neljään pääriskiluokkaan: strategiset, operatiiviset, taloudelliset sekä turvallisuus- ja vahinkoriskit. Kaikkiin näihin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Nämä riskiluokat jaetaan erillisellä taksonomialla tarkempiin alaluokkiin. Luokittelutavan soveltaminen parantaa riskitietoisuutta ja riskin luonteen ymmärtämistä yliopistossa ja kasvat-
taa ymmärrystä myös riskien keskinäisistä suhteista. Sijoittamalla kaikki tavoitteiden kannalta tunnistetut riskit sovittuun luokittelumalliin, pyritään varmistamaan, ettei jokin keskeinen riskin lähde tai riskityyppi ole jäänyt tunnistamatta. Riskiluokittelun tarkoitus on tukea löytämään kunkin riskin kannalta olennaisimmat tekijät, joihin kiinnittää huomiota ja joita hallitaan.

Strategiset riskit

- Ovat epävarmuuksia, jotka voivat lyhyellä ja/tai pitkällä aikavälillä vaikuttaa strategisten tavoitteiden saavuttamiseen tai jopa organisaation olemassaoloon. Strategiset riskit voivat johtua esim. virheellisistä/epäonnistuneista tai onnistuneista päätöksistä, toimintamalleista, johtamisesta, valvonnasta tai hitaasta reagoinnista sisäisiin tai ulkoisiin muutoksiin (kuten kilpailukyky, toiminnan tuloksellisuus, talous).
- Strategisiin tavoitteisiin pääsemiseksi otetaan usein riskejä, joihin liittyy sekä positiivinen mahdollisuus että negatiivinen uhka. Strategisiin tavoitteisiin kohdistuvien uhkien

ja mahdollisuuksien arviointi ja hallinta ovat yleensä organisaation ylimmän johdon vastuulla.

Operatiiviset riskit

- Operatiiviset riskit näyttäytyvät osana organisaation päivittäistä toimintaa.
- Niitä ottamalla voidaan saavuttaa toiminnassa haluttuja lopputuloksia, kuten uusia innovaatioita.
- Kielteiset tapahtumat aiheutuvat usein riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä.
- Operatiiviset riskit jaotellaan tarkemmin mm. johtamiseen, henkilöstöön, ydintoimintaan ja tukipalveluihin liittyviin riskeihin.

Taloudelliset riskit

- Tarkoittavat organisaation vakavaraisuuteen, pääomien riittävyyteen ja rahoituksen prosessien toimivuuteen liittyviä epävarmuuksia, joilla voi olla positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia pääomien riittävyyteen, maksuvalmiuteen sekä kannattavuuteen.
- Taloudelliset riskit voivat johtua muutoksista esim. pääomien saatavuudessa, valuuttakursseissa ja koroissa tai sijoitusomaisuuden arvomuutoksista. Taloudelliset riskit voivat olla myös seurannaisvaikutuksia strategisten tai operatiivisten riskien toteutumisesta, esimerkiksi ydintoiminnan tulokellisuuden heikkenemisestä tai kustannusten odottamattomasta noususta.

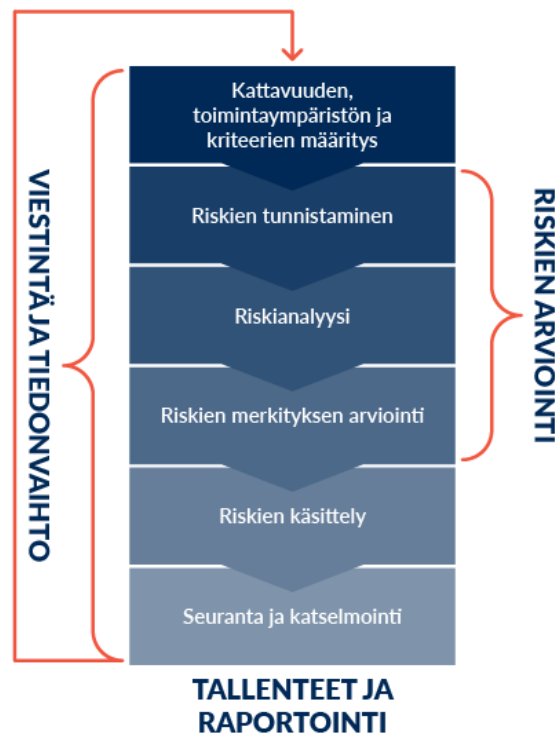
Turvallisuus- ja vahinkoriskit

- Tarkoittavat odottamattomien tekijöiden aiheuttamaa uhkaa tapahtumasta, joka toteutuessaan aiheuttaa negatiivisia seurauksia eli vahinkoa tai vaarantavat turvallisuutta.
- Riskejä analysoitaessa on huomioitava riskien seurannaisvahingot. Välilliset vaikutukset saattavat olla suuremmat kuin itse vahinko.
- Riskitekijöiden tunnistaminen ja seuraaminen auttavat hallitsemaan henkilö-, omaisuus- ja muita vahinkoriskejä sekä turvaamaan organisaation häiriöttömän toiminnan.
- Vahinkoriskien taloudellisia seuraamuksia voidaan usein siirtää ainakin osittain vakuutusyhtiölle, mutta vahingon uhka säilyy ja riskienhallintakeinot jäävät yliopiston vastuulle ja toteutettaviksi.
- Vaarat ovat erilaisia jokaisessa organisaatiossa ja turvallisuus muodostuu monesta osatekijästä. Erilaisilla järjestelmillä ja ohjeilla esim. työterveys- ja turvallisuusjärjestelmillä, infrastruktuurin ja laitteiden käytön ohjeistuksella, matkustamista koskevilla turvallisuusohjeilla tai kriisitilanteita koskevalla ohjeistuksella voidaan osaltaan hallita riskejä.

Kuva 3 Riskiluokat

Riskienhallinnan periaatteet ja puitteet yhdistyvät prosessissa käytännön toimeksi. Prosessin osista tärkein on riskienarviointi. Muut osaprosessit tukevat keskeistä osaprosessia, riskienarviointia, joka sisältää riskien tunnistamisen, riskianalyysin ja riskien merkityksen arvioinnin. Riskienhallintaprosessi ja sen toteuttaminen Jyväskylän yliopistossa kuvataan tarkemmin erillisissä riskienhallintaan liittyvissä ohjeissa ja toimintamallikuvauksissa.

Kuva 4 Jyväskylän yliopiston riskienhallintaprosessi ISO31000 -standardin mukaisesti

Riskienhallintaprosessi ja sen vaiheet dokumentoidaan ja raportoidaan yliopiston käytössä olevan digitaalisen riskienhallinta- ja turvallisuusjärjestelmän avulla.

Riskienhallintaprosessin vaiheiden ja raportoinnin tavoitteena on:

- auttaa viestimään riskienhallinnan toiminnoista ja tuloksista koko yliopistossa

- antaa tietoa päätöksenteon tueksi
- kehittää riskienhallintatoimia sekä mahdollistaa riskien hallinta
- varmistaa olennaisen riskitiedon analysointi ja jakaminen mm. yhteisten toimintojen ja toimialojen välillä sekä riskienhallintatoimenpiteiden edistyminen yli organisaatio-rajien
- lisätä tietoisuutta erilaisista toimintaympäristössä esiintyvistä riskeistä

Riskinottohalukkuuden määrittäminen Jyväskylän yliopistossa

Yliopiston ja sen eri toimintojen riskinottohalukkuus määritetään strategian ja tavoitteiden vastaavuuden sekä odotettujen hyötyjen ja mahdollisten negatiivisten seurausten ja todennäköisyyden perusteella.

Yliopisto suhtautuu avoimesti hallittuun riskinottoon, kun kyse on tutkimuksen ja koulutuksen strategisten tavoitteiden saavuttamisesta, tieteellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämisestä, tieteellisen vapauden edistämisestä tai digitaaliseen edelläkävijyyteen pyrkimisestä.

Yliopisto ei ole valmis ottamaan riskejä, jotka vaarantavat henkilöstön, opiskelijoiden tai muiden henkilöiden turvallisuutta, vaatimustenmukaisuutta tai hyvää hallintoa. Riskinottohalukkuus on alhainen myös merkittävässä yliopiston toimintaa, taloutta, asemaa tai mainetta uhkaavissa riskeissä. Yliopiston riskienhallinnan kuvatuilla periaatteilla, suunnitelluilla puitteilla ja yhdenmukaisella prosessilla pyritään varmistamaan, että riskienhallinnan toimenpiteet vastaavat riskinottohalukkuutta.

4.3 Riskienhallinnan vastuut

Riskienhallintaa toteutetaan ensisijaisesti linjaorganisaation mukaisesti luvussa 2 kuvatun toisen linjan periaatteiden mukaisesti. Riskienhallinta on siis kiinteä osa johdon toimintaa, ja se ulottuu aina tiimien, tutkimusryhmien ja tutkinto-ohjelmien tasolle. Yliopiston tiedekuntien, laitosten, erillislaitosten ja yliopistopalveluiden johto vastaavat riskienhallinnasta omissa yksiköissään.

Riskienhallinnan tilaa ja kehitystä seurataan säännöllisesti yliopiston hallituksen, yliopiston ja sen tiedekuntien, erillislaitosten ja laitosten johdon sekä yliopiston riskienhallintaryhmän toimesta. Rehtori vastaa yliopiston riskienhallinnasta, nimeää riskienhallintaryhmän ja määrittelee sen tehtävät sekä määrittelee riskienhallinnan koordinaation ja asiantuntijatuen sijoittumisen organisaatorakenteessa.

Riskienhallinta on koko Jyväskylän yliopiston kattava prosessi, jossa jokaisella yhteisöön kuuluvalla on vastuunsa. Riskienhallinta ulottuu kaikkiin Jyväskylän yliopiston toimintoihin ja kattaa myös yhteistoiminnan eri sidosryhmien kanssa.

5. TURVALLISUUDEN HALLINTA

5.1 Turvallisuudenhallinnan rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa

Turvallisuus on tila, jossa vaaroja ja uhkia ei ole tai ne ovat hallinnassa. Turvallisuus on myös psykologinen kokemus vaarojen ja uhkien poissaolosta. Yliopistoyhteisössä jokaisen oikeus on kokea olevansa turvassa, työskennellä ja opiskella turvallisesti turvallisessa ympäristössä ja olosuhteissa. Yliopisto on toimintaympäristönä turvallinen myös vierailijoille ja muille yliopistokampuksilla liikkuville ihmisille.

Jyväskylän yliopiston tahtotilana on olla vastuullinen, turvallisuutta edistävä toimija. Yliopisto tuottaa tulevaisuuden huippuosaajia ja yhtenä työelämän vaatimuksena on myös turvallisuusosaaminen. Yliopiston tavoitteena on tuottaa osaajia, jotka osaavat toimia turvallisesti, tuntevat turvallisen toimintaympäristön vaatimukset, raportoivat aktiivisesti turvallisuuteen liittyvistä havainnoista ja kehittävät työtään ja ympäristöään entistä turvallisemmaksi. Jyväskylän yliopiston turvallisuuskulttuuri luo pohjaa ja esimerkin yliopistosta valmistuville opiskelijoille.

Hallitsemalla turvallisuuteen liittyviä riskejä voidaan suojata yliopistolle tärkeitä arvoja ja asioita, kuten henkilöitä, tietoa, mainetta, omaisuutta tai ympäristöä niihin kohdistuvilta vaaroilta ja uhkilta. Turvallisuudenhallinta tuottaa yliopistolle, yliopistoyhteisölle sekä yhteistyökumppaneille lisäarvoa mm. toiminnan häiriöttömyyden, toimintaan liittyvien katkosten välttämisen, ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin ja muiden luottamuksen muodoissa. Turvallisuutta uhkaavat tekijät voivat johtua sisäisistä tai ulkoisista tekijöistä tai niissä tapahtuvista muutoksista. Sen vuoksi turvallisuuden jatkuva kehittäminen on tärkeää.

Yliopiston toimintaympäristö on turvallisuuden näkökulmasta laaja ja jatkuvasti muuttuva ja siihen vaikuttavat niin paikalliset, kansalliset kuin kansainvälisetkin uhkatilojen muutokset. Turvallisuusriskien arvioinnin ja seurannan on oltava osa yliopiston jatkuvaa, toistuvaa ja kehittyvää toimintaa, jotta niiden vaatimuksiin kyetään vastaamaan.

Turvallisuudenhallinnan keskeinen tehtävä on ehkäistä ja estää ei toivottujen vahinkojen, onnettomuuksien tai tapahtumien toteutumista. Turvallisuusjohtaminen on osa normaalia organisaation johtamista. Tavoitteena ei ole erillinen turvallisuustoiminto, vaan yliopiston toiminnan jatkuvuuden, turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa, luonnollisena osana organisaation jokapäiväistä toimintaa, ollen osa riskienhallinnan kokonaisuutta.

5.2 Turvallisuuden periaatteet ja osa-alueet

Jyväskylän yliopiston turvallisuudenhallinta ja kehittäminen pohjautuvat Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) yritysturvallisuusmalliin. Yliopiston turvallisuuden hallinta jaetaan EK:n mallia mukaillen kymmeneen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat kampusturvallisuus (toimitila- ja kiinteistöturvallisuus), toiminnan ja tuotannon turvallisuus, työturvallisuus, opiskelun turvallisuus, ympäristöturvallisuus, henkilöstöturvallisuus, pelastusturvallisuus, tietoturvallisuus,

turvallisuuteen liittyvien väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta sekä varautuminen ja kriisinhallinta.

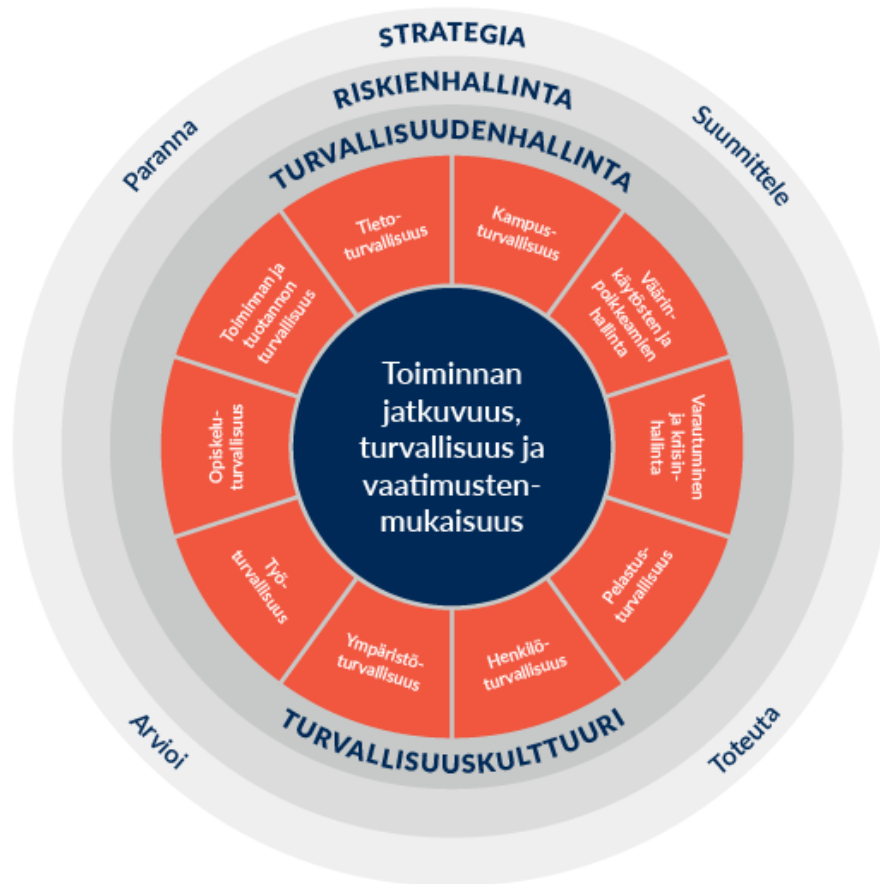
Turvallisuutta kehitetään yliopistossa aktiivisen riskienarvioinnin avulla. Riskienarvioinnin avulla pyritään tietoon pohjautuen ennustamaan ei-toivottujen, turvallisuutta vaarantavien tai uhkaavien tapahtumien todennäköisyys ja seuraukset sekä varautumaan tällaisiin tapahtumiin ennalta järkevällä ja kustannustehokkaalla tavalla. Turvallisuuden hallinta ja kehittäminen tukee myös yliopiston toiminnan laillisuutta ja muuta vaatimustenmukaisuutta.

Turvallisuusriskejä kartoitetaan monipuolisilla menetelmin. Yliopistoyhteisön jäseniä ja vierailijoita kannustetaan ilmoittamaan turvallisuuteen liittyvistä havainnoista aktiivisesti. Työhön ja opiskeluun liittyviä riskejä kartoitetaan myös säännöllisillä ja toistuvilla riskienarvioinneilla. Riskejä tunnistetaan myös erillisin havaintokierroksin, joihin osallistuvat johdon, työntekijöiden ja asiantuntijoiden edustajat. Riskienarviointeihin osallistetaan tarpeen mukaan myös ulkoisia asiantuntijoita ja viranomaisten edustajia.

Yliopistoyhteisön jäseniä kannustetaan huomioimaan turvallisuus kaikessa toiminnassa. Heidän turvallisuustietoisuuttaan, turvallisuusosaamistaan ja valmiutta toimia onnettomuus- ja häiriötilanteissa kehitetään perehdytyksen, opastuksen, koulutuksen ja harjoittelun avulla. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää usein toimintatapoja, joiden noudattaminen on välttämätöntä, eikä näistä toimintatavoista voida tehdä poikkeuksia, jotta turvallisuus ei vaarantuisi.

Turvallisuutta kehitetään myös aktiivisen verkostoitumisen avulla. Sidosryhmäyhteistyöllä muiden yritysten, viranomaisten ja turvallisuusalan asiantuntijoiden kanssa pyritään varmistamaan turvallisuusuhkiin liittyvä tietojen saanti ja tehokas toiminta mahdollisissa häiriötilanteissa, esimerkiksi onnettomuus-, vahinko- ja rikostorjunnassa.

Turvallisuus Jyväskylän yliopistossa koostuu seuraavista osa-alueista:

Kuva 5 Turvallisuudenhallinnan kokonaisuus

Henkilöturvallisuus

Jyväskylän yliopistolle henkilöturvallisuus on keskeinen osa organisaation turvallisuutta. Henkilöturvallisuudella pyritään takaamaan ihmisten turvallisuus ja toimintakyky suojaamalla heitä onnettomuuksilta ja rikoksilta. Henkilöturvallisuudella pyritään turvaamaan myös yliopiston toiminnalle kriittiset henkilöresurssit.

Kampusturvallisuus (toimitila- ja kiinteistöturvallisuus)

Jyväskylän yliopiston hallitsemia kampuksia; kiinteistöjä, alueita, toimitiloja ja infrastruktuureja pyritään suojaamaan riskinarviointiin perustuen kustannustehokkaasti yhteistyössä kiinteistönomistajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena on näillä keinoin luoda turvallinen ja häiriötön työskentely-, opiskelu- ja asiointiympäristö sekä estää arvokkaan tiedon ja materiaalin anastaminen.

Pelastusturvallisuus

Pelastusturvallisuudella tarkoitetaan tulipalojen tai muiden onnettomuuksien ennaltaehkäisyä sekä nopeaa ja oikeanlaista vastetta onnettomuustilanteissa.

Yliopiston pelastusturvallisuutta kehitetään onnettomuusriskien hallinnalla ennakoinnin, poistamisen, minimoinnin ja vakuuttamisen avulla. Pelastusturvallisuuden suunnittelu- ja varautumisvelvollisuuksia ohjataan pelastuslainsäädännöllä ja sitä toteutetaan yliopistossa mm. pelastus- ja varautumissuunnitelmin ja erilaisin ohjein. Pelastusturvallisuutta kehitetään yhteistyössä kiinteistönomistajien, yhteistyökumppaneiden ja viranomaisien kanssa. Toimintaa onnettomuus- ja vaaratilanteiden varalle pyritään kehittämään ohjeistuksen, koulutuksen ja harjoittelun avulla. Yleisten kansalaistaitojen kuten ensiavun ja alkusammutuksen periaatteiden osaamista kehitetään näihin taitoihin liittyvin koulutuksin ja harjoituksin.

Toiminnan ja tuotannon turvallisuus

Toiminnan ja tuotannon turvallisuudella varmistetaan yliopistoyhteisölle ja yliopiston sidosryhmille tuotetut turvalliset palvelut sekä tuotteet, jotka syntyvät esimerkiksi tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tuloksena. Tämä osa-alue koostuu yliopiston tuottamien palveluiden ja tuotteiden turvallisuuden varmistamisesta, tuotevastuusta huolehtimisesta, maksuliikenteen turvallisuuden hallinnasta, arvo-omaisuuden säilytyksestä, logistiikan turvallisuudesta (kuljetus ja varastointi), verkostojen toiminnan turvallisuudesta (alihankinta, palveluntuottajat, sopimusten hallinta) sekä näihin asioihin liittyvästä vakuuttamisesta. Toiminnan ja tuotannon turvallisuuden hallinta vaatii aktiivisista riskienarviointia, aihealueen lainsäädännön ja muiden vaatimusten tuntemusta sekä yhteistyötä eri sisäisten ja ulkoisten toimijoiden kanssa.

Ympäristöturvallisuus

Ympäristöturvallisuustoiminnan tavoitteena on ekologisen kestävyuden huomioiminen, yhteisön ja yhteistyökumppaneiden sekä yhteiskunnan ympäristöodotuksiin vastaaminen ja ennakointi. Tämä tarkoittaa ympäristövastuun ottamista, jatkuvaa prosessien ja parhaiden käytäntöjen kehittämistä, henkilöstön tietoisuuden lisäämistä, sitoutumista standardien periaatteisiin ja avointa viestintää. Ympäristöturvallisuuden yhtenä tavoitteena on estää yliopiston toiminnasta johtuvia luonnolle ja ympäristölle haitallisia vahinkoja.

Tieto- ja kyberturvallisuus

Tieto- ja kyberturvallisuus on jatkuvasti yhä keskeisempi osa Jyväskylän yliopiston, kuten muidenkin organisaatioiden turvallisuutta. Tietoturvallisuudella tarkoitetaan tietojen luottamuksellisuuden, käytettävyyden ja eheyden takaamisesta. Kyberturvallisuus on turvallisuuden osa-alue, jolla pyritään varmistamaan sähköisen ja verkotetun toimintaympäristön turvallisuus.

Teknologinen kehitys on nopeaa, joten ajan tasalla pysyminen edellyttää korostuneesti menetelmien jatkuvaa seuraamista ja toimenpiteiden kehittämistä. Täydellistä turvallisuutta on mahdollista saavuttaa, joten tieto- ja kyberturvallisuudessa panostaminen keskittyy etenkin toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen.

Työturvallisuus

Työturvallisuus tarkoittaa kunnossa olevia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia työoloja. Työsuojelun avulla varmistamme työturvallisuuden eli terveyden ja turvallisuuden työssä. Työsuojelu on osa johtamista ja esihenkilötyötä sekä työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa,

jolla huolehditaan siitä, että työtä on turvallista ja terveellistä tehdä. Työsuojelun tavoitteena on tunnistaa ja ennaltaehkäistä työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysiseen ja henkiseen terveyteen kohdistuvia haittoja ja vaaroja sekä torjua vaaratilanteita, työtapaturmia ja ammattitauteja. Tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn avulla kehitetään työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi. Työturvallisuus ja työsuojelu koskettavat henkilöstön, apurahatutkijoiden ja muiden yliopiston hallinnoimissa tiloissa työskentelevien lisäksi myös opiskelijoitamme käytännön opetuksessa (kuten laboratoriokursseilla) ja työharjoittelussa.

Työnantaja huolehtii työturvallisuudesta työturvallisuuslain ja muun työturvallisuus- ja työlaainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Työn haitta- ja vaaratekijät tunnistetaan ja arvioidaan työn riskien arvioinnin avulla ja työympäristön ja työyhteisön tilaa valvotaan ja seurataan. Arvioinnin, tarkkailun tai turvallisuushavaintojen kautta tunnistetut haitat ja vaarat poistetaan tai niitä vähennetään. Työn riskien arviointi pidetään ajan tasalla. Työn riskit arvioidaan myös työn muutoksissa, kuten uutta työtappaa, työympäristöä (fyysinen, virtuaalinen/digitaalinen), tietojärjestelmää suunnitellessa ja käyttöönotettaessa tai konetta ja laitetta hankittaessa. Työ, työympäristö, työvälineet ja työmenetelmät suunnitellaan siten, etteivät ne aiheuta haitallista kuormitusta työntekijöille. Ohjauksen ja opastuksen avulla työntekijät pystyvät tekemään työnsä turvallisesti ja riittävien resursien ja osaamisen avulla varmistetaan työn sujuvuus. Työturvallisuuteen liittyvät velvollisuudet ja vastuut on määritetty ja kuvattu työturvallisuuslainsäädännössä ja yliopiston osalta tässä asiakirjassa ja työsuojelun toimintaohjelmassa. Työturvallisuus huomioidaan hankinnoissa. Työturvallisuuteen liittyvistä asioista tiedotetaan yhteisössä säännöllisesti ja niitä käsitellään yhteisesti.

Työsuojelun toimintaohjelma on työnantajan lakisääteinen työn turvallisuutta ja terveyttä edistävä ohjelma ja sisältää työn riskien arvioinnin pohjalta tunnistetut yliopistotasoiset kehittämisskohteet. Työsuojelutoimikunta ja riskienhallinnan ja turvallisuuden operatiivinen koordinaatio-ryhmä seuraavat työturvallisuuden ja työsuojelun tilaa yliopistossa.

Opiskeluturvallisuus

Opiskeluturvallisuuden hallinnan avulla yliopisto pyrkii takaamaan opiskelijoilleen turvallisen ja terveellisen opiskeluympäristön. Yliopistolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Turvallinen opiskeluympäristö rakennetaan yhteistyössä kiinteistönomistajien ja yliopiston työsuojelutoiminnan kanssa. Opiskeluturvallisuuden osalta on huomioitava myös se, että erilainen käytännön harjoittelu, kuten laboratoriotyöskentely ja opetusharjoittelu kuuluvat työturvallisuuslain soveltamisalan piiriin. Tällaisessa toiminnassa opiskelijoiden terveydestä ja turvallisuudesta onkin huolehdittava työsuojelun keinoin.

Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta

Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinnan avulla yliopisto ennaltaehkäisee ja selvittää väärinkäytöksiä, rikoksia tai muita toimintaan vaikuttavia poikkeavia tapahtumia. Kyse on yliopiston toiminnan, henkilöstön, opiskelijoiden ja omaisuuden suojaamisesta sisä- tai ulkopuolisia toimijoita vastaan.

Varautuminen ja kriisinhallinta

Varautumisen ja kriisinhallinnan avulla Jyväskylän yliopisto pyrkii tunnistamaan ja ennakoimaan odottamattomia tilanteita sekä suojautumaan niiltä mahdollisimman tehokkaasti. Häiriötilanteet ovat usein yllättäviä ja päätöksiä joudutaan tekemään nopeasti.

Yliopiston on tärkeää säilyttää toimintakykynsä ja pyrkiä toipumaan sen kohtaamista kriiseistä mahdollisimman nopeasti. Kyse on toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta kaikissa tilanteissa. Kriisinhallinta on siten läheisessä vuorovaikutuksessa jatkuvuussuunnittelun kanssa.

Valmiuslainsäädännön tarkoittama valmiussuunnittelu perustuu puolustustaloudellisen suunnittelun ja huoltovarmuuden turvaamiseen poikkeusoloissa. Yliopistot ovat yliopistolain (558/2009) 90 §:n mukaan velvollisia valmiussuunnitelmin ja etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä velvollisia varmistamaan tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Jyväskylän yliopistossa varautumista poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin ohjataan valmiussuunnittelulla.

5.3 Turvallisuudenhallinnan vastuut

Turvallisuudenhallinnan vastuut noudattavat riskienhallinnan nimettyjä vastuita. Vastuut turvallisuuden johtamisesta ja toteutumisesta kuuluvat pääsääntöisesti heille, jotka ovat linjaorganisaatiossa vastuussa toiminnasta, sen suunnittelusta ja joilla on päätäntävaltaa sekä käytösään resursseja. Jokaisella yliopistoyhteisön jäsenellä on oma vastuunsa huolehtia turvallisuudesta. Jokaisen tehtävänä on ennaltaehkäistä omalla toiminnallaan vaaroja ja uhkia sekä havainnoida aktiivisesti ympäristöään ja tehdä ilmoituksia havaitsemistaan vaaroista ja uhkista.

Turvallisuudenhallintaa ja johtamista tuetaan ja koordinoidaan Jyväskylän yliopistossa turvallisuuden ja riskienhallinnan nimettyjen asiantuntijoiden toimesta. Yliopiston yksiköt (tiedekunnat, erillislaitokset, laitokset ja yliopistopalvelut voivat myös nimetä toimintaansa turvallisuuden hallintaa tukevia asiantuntija- ja vastuurooleja.

6. SISÄINEN TARKASTUS

6.1 Sisäisen tarkastuksen rooli ja tavoitteet Jyväskylän yliopistossa

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa, jolla tuotetaan lisäarvoa yliopistolle ja parannetaan sen toimintaa. Sisäinen tarkastus on osa yliopiston sisäistä valvontaa ja se muodostaa varmennustoiminnan kolmannen linjan.

Sisäinen tarkastus tukee yliopistoa sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan yliopiston riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Sisäinen tarkastus tukee yliopiston hallitusta, rehtoria ja ylintä johtoa sekä yliopiston riskienhallintaa omalla riippumattomalla toiminnallaan.

Sisäinen tarkastus raportoi yliopiston hallitukselle ja rehtorille sekä hallinnollisesti yliopiston lakiasiainjohtajalle.

Jyväskylän yliopiston sisäistä tarkastusta ohjaa sisäisen tarkastuksen koordinaatioryhmä ja sisäinen tarkastus toteutetaan ulkopuolisen kumppanin toimesta.

Tarkennettuina tavoitteina sisäisellä tarkastuksella on:

- arvioida yliopiston toimintaa ja toimintaprosessien (ml. riskienhallintaprosessin sekä johtamis- ja hallintoprosessien) tehokkuutta ja taloudellisuutta
- arvioida lakien ja määräysten noudattamista ja toiminnan oikeellisuutta.
- arvioida omaisuuden hallintaa ja turvaamista
- arvioida taloudellisen ja muun raportoinnin luotettavuutta
- tunnistaa väärinkäytösmahdollisuuksia ja avustaa niiden ehkäisyssä
- tukea ja konsultoida yliopiston hallitusta ja ylintä johtoa
- tukea ja neuvoa yliopiston yksiköiden johtoa ja tarkastuksen kohteena olleita toimintoja.

6.2 Sisäisen tarkastuksen periaatteet

Sisäistä tarkastusta velvoittavat Suomen lainsäädännön lisäksi yleisesti hyväksytyt sisäisen tarkastuksen kansainväliset ammattistandardit ja eettiset periaatteet. Sisäisellä tarkastuksella on hyvän tarkastustavan ja ammattisuositusten mukainen asiantuntijavastuu työstään. Ammattistandardien mukaan yksittäinen arviointi- ja varmennuspalvelu tulee suunnitella ja raportoida kirjallisesti. Tarkastus tulee dokumentoida niin, että havainnot ja johtopäätökset ovat todennettavissa työpapereista.

Sisäisen tarkastuksen riippumattomuus johdon vastuualueista on ratkaisevan tärkeää sen objektiivisuuden, auktoriteetin ja uskottavuuden kannalta. Riippumattomuus perustuu seuraaviin tekijöihin: vastuuvollisuus hallitukselle ja rehtorille, esteetön pääsy sisäisen tarkastuksen edellyttämiin resursseihin ja tietoihin sekä puolueettomuus ja häiriöttömyys tarkastustoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kolmannen linjan varmennukselle on ominaista riippumattomuus johdosta. Kolmen linjan mallin periaatteet kuvaavat sisäisen tarkastuksen riippumattomuuden merkitystä ja luonnetta, sillä ne erottavat sisäisen tarkastuksen muista toiminnoista ja mahdollistavat sen luotettavuuden ja näkemyksen erityisen arvon. Sisäisen tarkastuksen riippumattomuus turvataan siten, että se ei tee päätöksiä tai ryhdy toimiin, jotka kuuluvat johdon vastuulle (riskienhallinta mukaan luetuna). Sisäinen tarkastus on tarkastuskohteiden valintaan, laajuuteen, menettelyihin, ajoitukseen tai raportointiin sisältöön nähden puolueetonta.

Sisäisellä tarkastuksella on oikeus viivytyksettä saada käyttöönsä tarkastustehtäväänsä varten tarpeelliset tiedot, asiakirjat ja tietojärjestelmien käyttöoikeudet. Lisäksi sisäistä tarkastusta toteuttavalla taholla on oikeus saada yliopiston yksiköiltä apua tehtäviensä toteuttamiseksi. Sisäisellä tarkastuksella on oikeus saada kaikki yliopistoa ja sen tytäryhtiöitä koskevat tilintarkastajien raportit, lausunnot ja konsultointiraportit tiedoksi. Sisäinen tarkastaja ja tilintarkastaja voivat hyödyntää toistensa raportteja ja koordinoida tarkastuksia siten, että ne täydentävät toisiaan.

Sisäisen tarkastuksen suunnittelu

Sisäinen tarkastus noudattaa työn suunnittelussa, dokumentoinnissa ja raportoinnissa kansainvälisiä sisäisen tarkastuksen ammattistandardeja. Sisäisen tarkastuksen koordinoitiryhmä laatii vuosittain vuosisuunnitelman ja sen lisäksi sisäinen tarkastus laatii jokaista tehtävää varten tehtäväkohtaisen tarkastussuunnitelman.

Sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelma perustuu dokumentoituun riskiarviointiin. Vuosisuunnittelu koordinoidaan osana varmennustoimintaa ja sisäisen tarkastuksen toimintasuunnitelman laatii koordinaatioryhmä hallitukselle hyväksyttäväksi. Suunnitelman pohjana on yliopiston riskikartoitus sekä muut havainnot ja tietopohja, jotka antavat aiheen sisäiselle valvonnalle. Suunnittelun yhteydessä arvioidaan ja määritellään mahdolliset tarkastustoiminnan edellyttämät resurssitarpeet. Hallitus hyväksyy suunnitelman ja merkittävät vuoden aikaiset muutokset. Vuosisuunnitelma laaditaan maaliskuun loppuun mennessä. Vuosisuunnitelman mukaisen tarkastuskohteen tehtäväkohtainen suunnitelma sisältää tehtävän laajuuden kuvauksen, tavoitteet, aikataulutuksen sekä arvion käytettävistä resursseista.

Koordinaatioryhmän kokoonpanoon kuuluvat hallituksen puheenjohtaja, rehtori, talous- ja palvelujohtaja, laadunohjausryhmän puheenjohtaja, riskienhallintaryhmän puheenjohtaja, lakiasianjohtaja ja sisäisen tarkastuksen edustaja. Lakiasianjohtaja vastaa vuosisuunnittelun käynnistämisestä. Suunnitelmassa arviointikohteet asetetaan riskiperusteisesti tärkeysjärjestykseen yliopiston päämäärien mukaisesti.

Raportointi ja dokumentointi

Sisäinen tarkastus laatii suorittamastaan tarkastuksesta tarkastusraportin ja raportoi tulokset tarkastuskohteen vastuuhenkilölle ja tämän esihenkilölle sekä sisäisen tarkastuksen koordinaatioryhmälle. Lisäksi sisäinen tarkastus laatii vuosiraportin yliopiston hallitukselle tilikauden aikana suoritetuista tarkastuksista.

Ennen lopullisen raportin jättämistä sisäisen tarkastuksen on annettava tarkastettavasta tai arvioitavasta kohteesta vastuulliselle taholle mahdollisuus esittää näkemyksensä havainnoista ja suosituksista, ellei ole perusteltua toimia toisin. Tässä vaiheessa sisäinen tarkastus edellyttää tar-

kastuksen kohteen laativan myös esityksen toimenpiteistä ja vastuista niiden asioiden toteuttamiseksi, joihin tarkastus antaa aihetta. Tehtäväkohtainen tarkastusraportti sisältää tehtävän tavoitteet ja laajuuden sekä soveltuvat johtopäätökset, suositukset ja toimenpidesuunnitelmat.

Tehtäväkohtaiset tarkastusraportit tai otteet niistä jaetaan arvioitujen toimintojen vastuussa oleville esihenkilöille, heidän esihenkilöille sekä muille tahoille, joita suositusten toteuttaminen suoranaisesti koskee. Muiden muistioiden, lausuntojen yms. jakelusta päättää sisäinen tarkastaja tapauskohtaisesti.

Raportit arkistoidaan yliopiston ohjeiden mukaisesti. Tarkastusraporttien julkisuus määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Asiakirjan valmistuttua sen laatijan on otettava tarpeen mukaan kantaa asiakirjan tai sen osien salassapitoon. Työpaperit arkistoidaan sisäisen tarkastuksen käytäntöjen ja sisäisen tarkastuksen ammattistandardien mukaisesti ja tarvittaessa ne luovutetaan yliopistolle.

Tarkastushavaintojen edellyttämät toimenpiteet

Sisäinen tarkastus sisällyttää sisäisen tarkastuksen raporttiin omat suosituksensa toimenpiteistä ja niitä täsmennetään yhdessä tarkastuksen kohteena olleen tahon kanssa. Toimenpiteet vastuutettuina sisältyvät lopulliseen tarkastusraporttiin. Sisäinen tarkastus seuraa suositusten ja sovitujen toimenpiteiden toimeenpanoa ja raportoi toimeenpanosta sisäisen tarkastuksen koordinaattiryhmälle ja yliopiston hallitukselle.

6.3 Sisäisen tarkastuksen vastuut

Hallitus vastaa tarkoituksenmukaisen sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintojärjestelmän olemassaolosta sekä sisäisen tarkastuksen toiminnan tarkoituksenmukaisesta arvioinnista. Hallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman.

Rehtori hyväksyy sisäisen tarkastuksen edellyttämän resursoinnin. Rehtori ja muu toimeenpaneva johto vastaavat sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintojärjestelmän suunnittelusta, toteuttamisesta ja seurannasta. Sisäinen tarkastus arvioi riskienhallinta-, johtamis- ja hallintojärjestelmän tehokkuutta ja raportoi siitä hallitukselle ja rehtorille.

Rehtori ja tarkastusten kohteena olevien yliopiston yksiköiden johto käsittelevät tarkastusraportit ja vastaavat siitä, että vastuulliset esimiehet valvovat päätettyjen toimenpiteiden toteuttamista sovitussa aikataulussa.

Sisäisen tarkastuksen koordinaattoryhmä laatii sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman ja ohjaa sisäistä tarkastustoimintaa. Sisäinen tarkastus raportoi yliopiston hallitukselle ja koordinaattoryhmälle sisäisen tarkastuksen havainnoista.

Sisäinen tarkastus toteutetaan ulkopuolisen kumppanin toimesta. Sisäinen tarkastus valmistelee esityksen tarkastussuunnitelmasta sisäisen tarkastuksen koordinaattoryhmälle, toteuttaa suunnitelman mukaiset sekä tarvittaessa muut tarkastus- ja arviointi sekä konsultointitehtävät. Mahdollisista konsultointipalveluista laaditaan erillinen yksityiskohtaisempi sopimus, jossa määritellään konsultointipalvelun sisältö. Tässä yhteydessä varmistetaan, että sisäisen tarkastuksen riippumattomuus ja objektiivisuus toteutuu konsultointipalvelujen osalta.

Riskienhallintaryhmä laatii koosteen yliopistotasoisista merkittävimmistä riskeistä sekä antaa näkemyksensä sisäiselle tarkastukselle mahdollisista tarkastuskohteista.